

MASARYKOVA UNIVERZITA

Přednáška 2

Dokončení brzd svobody sdružování Vymezení nestátního neziskového sektoru

Simona Škarabelová
simona@econ.muni.cz
ESF MU, Katedra veřejné ekonomie (kancelář č. 414)
Centrum pro výzkum neziskového sektoru
<http://cvns.econ.muni.cz/>
<https://www.facebook.com/CVNS>

OBSAH PŘEDNÁŠKY

- ❑ různé pohledy na neziskový sektor
- ❑ svoboda sdružování a její důležitost?

- ❑ ekonomické pojetí - národní hospodářství a neziskové organizace
- ❑ reprezentace sektorů v ČR
- ❑ charakteristické znaky nestátních neziskových organizací

- ❑ ekonomické přístupy k nestátním neziskovým organizacím
 - ❑ Teorie tržních a vládních selhání
 - ❑ Teorie informační asymetrie
 - ❑ Teorie státu blahobytu
 - ❑ Teorie vzájemné závislosti
 - ❑ Teorie společenských zdrojů

RŮZNÉ POHLEDY NA NEZISKOVÝ SEKTOR

- ❑ Politologický pohled:
 - ❑ realizace práva občanů na svobodné sdružování
 - ❑ možnost participace na moci a řízení státu

- ❑ Sociologický pohled:
 - ❑ prostor pro seberealizaci jedince
 - ❑ společenský rozměr – organizace nahrazují „rodové vazby“

- ❑ Ekonomický pohled:
 - ❑ efektivnost, trh, vstupy a výstupy

Předpoklady existence nestátního neziskového sektoru NNS

- Svoboda sdružování
- Charita
 - lat. Charitatem = křesťanská láska
 - výsledek velkodušnosti či dobročinnosti jednotlivce či státu (welfare state).
- Filantropie
 - řec. philanthropos = láska k lidem
 - snaha pomoci motivovaná obecně láskou k bližnímu

PROČ JE DŮLEŽITÁ SVOBODA SDRUŽOVÁNÍ? I.

- ❑ jedna ze základních svobod demokratického státu
- ❑ opodstatnění můžeme nacházet:
 - ❑ vyrovnávací závaží principu demokracie (legislativa není vše),
 - ❑ forma účasti na moci (předávání moci - subsidiarita),
 - ❑ podpora většiny ostatních svobod (bez sdružení nelze některé svobody vykonávat – redakce tisku, náboženská společnost...),
 - ❑ faktor společenských novot (stát reaguje se zpožděním),
 - ❑ faktor výchovy občanů (školy občanské uvědomělosti),
 - ❑ prostředek obrany a podpory (řeší problémy).

PROČ JE DŮLEŽITÁ SVOBODA SDRUŽOVÁNÍ? II.

- ❑ brzdy svobody sdružování:
 - ❑ konkurence vůči vládnoucí moci (politické strany, církve, odbory...),
 - ❑ riziko dát „do hry“ demokratické svobody (hranice lidských práv),
 - ❑ obava státní moci z růstu nezcizitelného majetku soukromých neziskových organizací (majetek má sloužit účelu, pro který byla organizace založena),
 - ❑ riziko zkosnatění organizace (byrokratizace),
 - ❑ triumf zájmů jednotlivců nad zájmy obecnými (zpronevěření se).

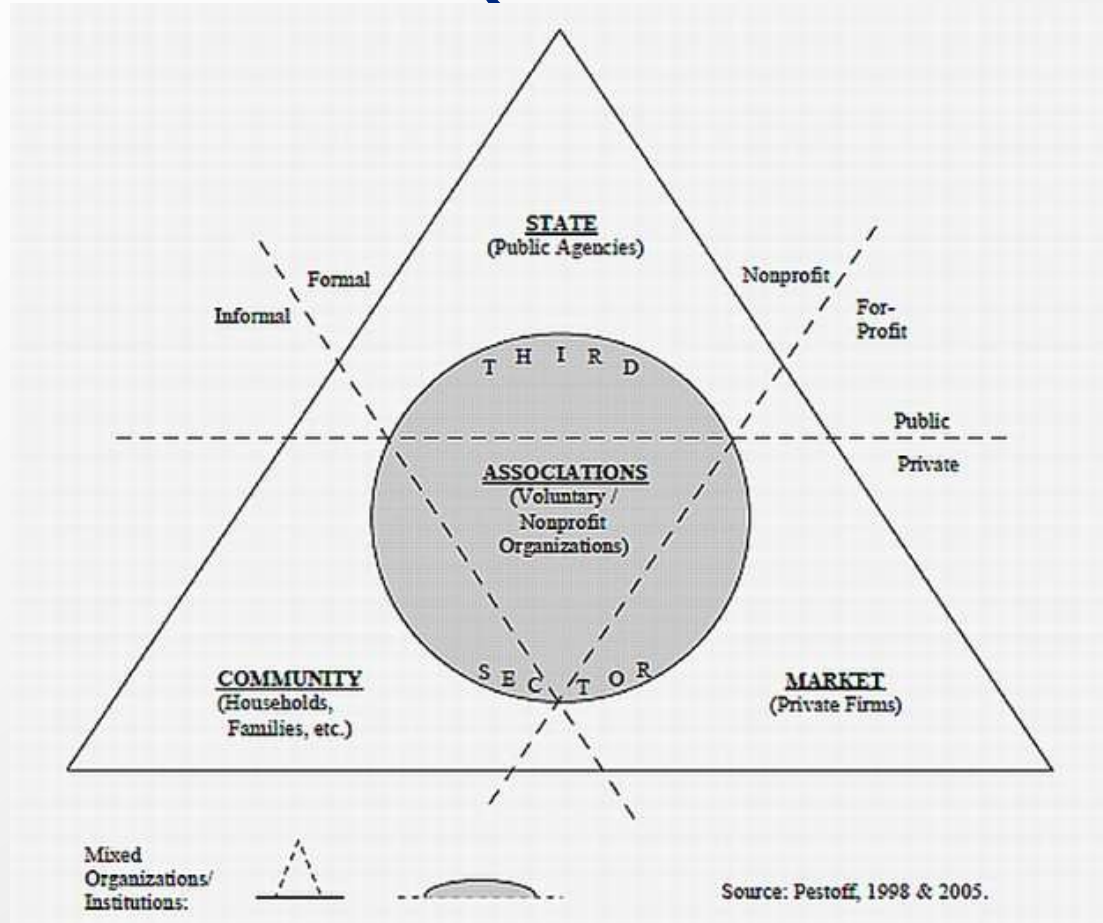
Z EKONOMICKÉHO POHLEDU: NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A NNS

- ❑ Národní hospodářství
 - ❑ co to je a z čeho se skládá?

- ❑ Pestoffův trojúhelník
 - ❑ nástroj pro snadné vymezení nestátního neziskového sektoru (NNS)
 - ❑ kritéria financování, vlastnictví, formalizace
 - ❑ vymezuje: veřejný sektor, soukromý sektor (trh), domácnosti a NNS
 - ❑ smíšené (soukromá střední škola) a hraniční (penzijní fond) organizace

- ❑ NNS: ta část národního hospodářství, jejíž cílovou funkcí není zisk... ale přímý užitek

EKONOMICKÉ POJETÍ (PESTOFFŮV TROJÚHELNÍK)

Pestoff, V.A.: Reforming social services in central and eastern Europe an eleven nation overview, Gryf, Poland, Cracow, 1995

REPREZENTACE SEKTORŮ V ČR

- ❑ veřejné organizace (z politického rozhodnutí): příspěvkové organizace, organizační složky státu, města a obcí, státní podniky
- ❑ nestátní ziskové organizace (ekonomické rozhodnutí): obchodní společnosti, živnostníci
- ❑ NNS (dobrovolné rozhodnutí): spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, ústavy, církevní organizace
 - ❑ NNO dle charakteru globálního poslání:
 - ❑ organizace vzájemně prospěšné (členské potřeby)
 - ❑ organizace veřejně prospěšné (služby pro veřejnost)

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ (NNO)

- Strukturálně-operacionální definice (Salomon a Anheier, 2011)
 - organizovanost (organized),
 - soukromé vlastnictví (private),
 - nerozdělování vytvořeného zisku mezi „vlastníky“ (non-profit),
 - samosprávné řízení a nezávislost (self-governing),
 - dobrovolné zapojení (voluntary).

EKONOMICKÉ PŘÍSTUPY K NNO V TEORIÍCH

- jednofaktorové teorie
 - Teorie tržních a vládních selhání
 - Teorie informační asymetrie
 - Teorie státu blahobytu
 - Teorie vzájemné závislosti

- vícefaktorová teorie
 - Teorie společenských zdrojů

- ostatní... (raději si nemotat hlavu...)

TEORIE TRŽNÍCH A VLÁDNÍCH SELHÁNÍ

- ❑ z originálu: Government Failure (resp. Market Failure) Theory

- ❑ existují „veřejné statky“, které nemůže poskytovat trh
 - => veřejné statky poskytuje stát
 - => stát nedokáže uspokojit veškeré potřeby
 - => státem neuspokojené potřeby uspokojí NNS

- ❑ co může být důvodem „selhání“ trhu?
- ❑ napadá Vás nějaký příklad „veřejných statků“?

TEORIE INFORMAČNÍ ASYMETRIE

- ❑ z originálu: Contract Failure (resp. Informational Assymetry) Theory
- ❑ spotřebitelé nemají dostatek kvalitních informací pro rozhodnutí
 - => nevěří tržním subjektům
 - => důvěryhodným subjektem jsou NNO
- ❑ co mohou být důvody informační asymetrie?
- ❑ jak lze posílit důvěru? (kontrola)
- ❑ proč jsou NNO důvěryhodným subjektem?

TEORIE STÁTU BLAHOBYTU

- ❑ z originálu: Welfare State Theory

- ❑ NNS v oblasti řešení sociálních problémů patří minulosti
 - => úlohu přebírá zdokonalující se trh a odpovědnější stát
 - => NNS je v roli reziduálního činitele, který doplňuje komplex služeb

- ❑ odpovídá teorii a praxi v ČR?

TEORIE VZÁJEMNÉ ZÁVISLOSTI

- ❑ z originálu: Interdependence Theory

- ❑ stát a NNS se navzájem potřebují
 - => NNS najde problém rychleji jak stát a začne reagovat
 - => stát následně přebírá udržení celé služby (selhání NNS)
 - => NNS hledá nové problémy

- ❑ důvody selhávání NNS?
 - ❑ filantropická nedostatečnost (nedostatek zdrojů, černé pasažérství...)
 - ❑ filantropický paternalismus („nabídka určuje poptávku“)
 - ❑ filantropický amaterismus (nedostatečná kvalifikace a odbornost)
 - ❑ filantropický partikularismus (neschopnost pokrýt všechny potřeby)

❑ napadají Vás nějaké příklady selhání?

TEORIE SPOLEČENSKÝCH ZDROJŮ

- ❑ z originálu: Social Origins Theory

- ❑ nevysvětluje proč je NNS důležitý, spíše nastiňuje jeho možné podoby na základě hledisek:
 - ❑ úroveň vládních výdajů
 - ❑ rozsah neziskového sektoru

- ❑ rozlišuje tyto modely fungování neziskových režimů:
 - ❑ liberální model (nízká podpora, velký sektor)
 - ❑ sociálně-demokratický model (vysoká podpora, malý sektor)
 - ❑ korporativistický model (vysoká podpora, velký sektor)
 - ❑ etatistický model (nízká podpora, malý sektor)

(1: USA, UK, 2: Itálie, Švédsko, 3: Německo, Francie, 4: Japonsko)

DOPORUČENÁ LITERATURA

- ❑ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 9788021056510.

- ❑ Škarabelová, Simona (ed.) *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS)*. 1. vyd. Brno: CVNS, 2005, 52 s. ISBN 80–239–4057–0.
 - ❑ V ISu ve Studijních materiálech